

Dombóvári Csaba

## Október

Vér. Sötét, vörös vér. Meleg – szinte még lüktet, s folyik – végig a macskakövön. A szurony hegyén. A betört kirakatüvegen. Az utca porában. Nyirkos pincék mélyén.

Vér a havon, a tavaszi vetésen, vér az aratáson s a szüretelésen. Vér a gyárban, a határban s az Andrássy úti kazamatákban. Vér mindenütt. A kínzók szemében, a megkínzottak vizeletében. Vér tapad a tegnaphoz, így hát vérben fogant a holnap.

Régi képeket nézegetek, csaknem fél évszázad távolából. Budán Bem, Pesten Petőfi szólít: induljatok! S ezrek, tízezrek és százezrek indultak – kezükben lyukas zászlókkal. S a rettegett zsarnoknak csak a csizmája maradt, amellyel annyiszor belénk rúgott. A tankokon a régi címer s diákok tucatjai. A felszedett macskakövek mögött a pesti srácok – már tudják, mire készüljenek. Nézem a régi képeket: szétlőtt házak, kiégett orosz tankok. Egy felirat valahol az utcán: „Forradalmunk tisztasága megengedi, hogy így gyűjtsünk mártírjaink családjának.” A sortűzek áldozatai kiterítve sorban, egymás mellett. Az utcán temetetlen testek. A házak közt a grundon friss sírhantok. „Itt nyugszik egy ismeretlen kisfiú, élt 12-13 évet.” Az utolsó képen egy család – apa, anya s a két gyermek. Kezükben egy-egy csomag. Ma éjjel elindulnak ők is.

Régi képek. Sebtében elkapott pillanatok. Néma képek – mégis hallod a lánctalpak dübörgését, a fegyverek ropogását s a jajkiáltást. Fekete-fehér régi képek – mégis ott látod a vöröset – a vér színét, a vöröset és a zöldet – a nemzeti lobogót. Mert a zászló s a vér még a régi képeken sem fekete s fehér. Csak a gyász az, ami fekete vagy fehér.

Beköszöntött a tél. És vele a csend, és a hó, és a halál. Igen, a Föld ismét megőszült.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Ünneplő Közönség! Tisztelt Rákosligeti Polgárok!

Tizenhárom évvel ezelőtt az első szabadon választott országgyűlés törvényben állított emléket 1956-nak. A forradalomnak, a hősöknek, az évekig tartó bosszúhadjárat áldozatainak, a meghurcoltaknak, a meggyilkoltaknak s a megmaradtaknak, akiket egész életükön át elkísért s kísér még ma is a megaláztatás gyötrő emléke. De a törvény nem teszi, nem teheti meg nem történtté a megtörténtekeket, nem adhat vigaszt a fájdalomra, nem törölheti ki az agyakra minduntalan beléhasító szörnyű képeket. A törvény – betűje szentségével – emléket állít.

'56 forradalma élő emlék. Élő, kitörölhetetlen emlék. Itt él velünk, bennünk. Azokban, akik megélték a csodát, majd megszenvedték a bosszút, és azokban is, akik azóta születtek, s akikre szüleik, nagyszüleik hagyományozták e különös, becses örökséget.

'56 szellemét a hazugság koporsójába zárva akarták örökre eltemetni, '56 emlékét a hazugság sarával akarták örökre megbecsteleníteni. A koporsó korhadt fából s rozsdás szögekkel készült – a forradalom szelleme kitört belőle, s ma már újra szabad! Ám '56 emlékére még ma is vannak, akik sarat dobálnak, s mi csak kaparjuk, kaparjuk a rászáradt sarat – a gyalázatot, mit rákentek a századoknak tetsző súlyos évek.

Nézz körül! Mit látsz? Kiket látsz magad körül? Ne a nagyhangúak közt keresd őket, '56 még élő hőseit! A hátsó sorokba szorítottak közt találod őket, amint könnyeiket s haragjukat magukba fojtva csendesen nézik, ki mindenki veszi a bátorságot manapság, hogy szent ügyüket szájára vegye.

Emlékezzünk! Nem számít, mekkora koszorút hozol, s hány szál virágot. Az számít, hogy őszintén gondolod-e, s tiszta-e a lelkiismereted, amikor fejet hajtasz. Mert fejet hajtani csak őszintén, tiszta lelkiismerettel szabad.

Emlékezzünk! Őrizzük meg '56 emlékét, mint hitet adó, keserű kincset, s adjuk tovább nemzedékről nemzedékre, mint büszke örökséget!

*(Dombóvári Csaba, a Rákosligeti Polgári Kör elnökének ünnepi beszéde, amely elhangzott az ünnep előestéjén, 2003. október 22-én Rákosligeten a Polgári Kör által rendezett megemlékezésen.)*